

Podziękowania

Dziękujemy Panu Stanisławowi Królikowskiemu za przekazanie swoich obserwacji dzięcioła białoszyjnego.

Literatura

- Buczek A. 2004. *Dendrocopos syriacus* – dzięcioł białoszyi. [W:] Gromadzki M. (Red.) Ptaki. Cz. II. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000. T. 8. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 266–270.
- Buczek A. 2007. Dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus*. [W:] Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chyralecki P. (Red.) Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań: 304–305.
- Czyż S. 2008. Atlas ptaków lęgowych Częstochowy 2003–2007. [Nakład własny], Częstochowa.
- Dyrzc A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 1995. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1994. Raport nr 11. *Notatki orn.* 36(3–4): 352–353.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2000. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. Raport nr 16. *Notatki orn.* 41(4): 305.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2001. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2000. Raport nr 17. *Notatki orn.* 42(3): 208–209.
- Michalczuk J., Michalczuk M. 2009. Dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus*. [W:] Chyralecki P., Sikora A., Cenian Z. (Red.) Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią. Główny Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa: 521–527.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław.
- [Online:] <http://forum.przyroda.org> [10.09.2012].
- [Online:] <http://www.birdwatching.pl> [10.09.2012].

Mieszane lęgi pliszki cytrynowej *Motacilla citreola* i żółtej *Motacilla flava* na polach irygacyjnych we Wrocławiu

Mixed breeding of Citrine Wagtail *Motacilla citreola* and Yellow Wagtail *Motacilla flava* on the sewage farm in Wrocław

Stanisław Rusiecki

Muzeum Przyrodnicze, Uniwersytet Wrocławski, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław
e-mail: rusiecki@biol.uni.wroc.pl

Abstract. Citrine Wagtail *Motacilla citreola* has been a regular breeder in Poland since 1994, while in Silesia region only four breeding sites has been recorded until this report. In spring 2011 & 2012 a male Citrine Wagtail successfully bred with a female Yellow Wagtail *M. flava*. The male held the same territory in both seasons on the sewage farm in Wrocław. It is the second record of a mixed breeding of this species in Poland.

Key words. Citrine Wagtail, *Motacilla citreola*, Yellow Wagtail, *Motacilla flava*, mixed breeding, Silesia

Słowa kluczowe. pliszka cytrynowa, *Motacilla citreola*, pliszka żółta, *Motacilla flava*, lęgi mieszane, Śląsk

Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola* jest palearktycznym gatunkiem, którego europejski areal lęgowy do lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku zamykał się w granicach Rosji. Z trwającą od kilku dekad wyraźną ekspansją tego gatunku w kierunku zachodnim wiąże się powstawanie jego nowych lęgowisk w krajach Europy Środkowej i Północnej (przegląd w Meissner i Skakuj 1997, Alström i Mild 2003, Ściborska 2004), a w ostatnich latach wykryto nawet przypadki gniazdowania w krajach Europy Zachodniej (Laur-Fournié i Paris 2011, Draaijer i Slaterus 2012). Lęgi pliszki cytrynowej zanotowano w Polsce po raz pierwszy nad Zatoką Pucką w roku 1994 (Meissner i Skakuj 1997). Trzy lata później zaobserwowano pierwsze gniazdowanie na obszarze Śląska, na Zbiorniku Turawskim (Wojciechowski 1998). Kolejne stanowiska lęgowe w regionie wykryto pod Głogowem, na Zbiorniku Świerkianiec, w Błotnicy (pow. ząbkowicki), na Równi pod Śnieżką w Karkonoszach oraz w Bytomiu (Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2000a,b, 2009, 2010, 2011 oraz dane niepubl.). W roku 2004 w południowej części pól irygacyjnych (Wrocław-Rędzin) zanotowano obecność prawdopodobnie lęgowych pliszek cytrynowych (pary ptaków i samca, Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2005). Rok później obserwowano tam alarmującego i noszącego pokarm samca, jednak nie widziano samicy z pary, ani nie znaleziono gniazda (Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2008, B. Smyk, inf. niepubl.).

W latach 2009–2012 regularnie kontrolowałem teren pól irygacyjnych (co najmniej trzy wizyty na tydzień w okresie marzec–lipiec). W sezonach 2011 i 2012 w północnej części pól irygacyjnych (Wrocław-Świniary) stwierdziłem mieszane lęgi pliszki cytrynowej i pliszki żółtej (*M. flava*). W obu latach samiec *M. citreola* tokował i utrzymywał terytorium na tych samych zarośniętych odstojnikach i fragmentach sąsiadujących z nimi łąk. Przez samce pliszki żółtej traktowany był jak potencjalny rywal, wzbudzając takie same reakcje jak inne osobniki tego samego gatunku. W roku 2011, samiec *M. citreola* obserwowany był począwszy od drugiego maja do 19 czerwca; od 17 maja, w parze z samicą *M. flava*; 16–19 czerwca alarmująca para ptaków karmiła podloty. W roku 2012, samiec *M. citreola* stwierdzony został po raz pierwszy 26 kwietnia, a na początku maja utworzył parę z samicą *M. flava*. Gniazdo wyszukałem i skontrolowałem 28 maja. Położone było na środku niewielkiego przesuszzonego odstojnika, zarośniętego roślinnością zielną. W gnieździe ukrytym pod przelamanymi łodygami znajdowało się sześć ośmiodniowych piskląt. Zostały one zaobrączkowane obrączką metalową na lewej nodze i żółtą plastikową na prawej. 21 czerwca, na sąsiednim odstojniku, obserwowałem pięć podlotów karmionych przez oboje rodziców.

W Polsce stwierdzono dotychczas tylko dwa lęgi mieszane pliszki cytrynowej z pliszką żółtą (samiec *M. citreola*), na zbiorniku Turawskim oraz w Byczynie, pow. radziejowski (Komisja Faunistyczna SO PTZool.

2000a, 2012), a międzygatunkowe pary ptaków obserwowano w Nowakowie, pow. Elbląg i na zbiorniku. Siemianówka (Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2000a, 2005). W Europie mieszane lęgi *M. citreola* i *M. flava* wykryto m.in. w Szwecji, Finlandii, Estonii, Holandii, Francji oraz Niemczech, przy czym prawie wszystkie stwierdzenia dotyczą pierwszych lęgów pliszki cytrynowej w danym kraju (Mikkola 1984, Hampe i in. 1996, Lilleht 1999, Deutsche Seltenheitenkommission 2002, Pirinen 2009, Laur-Fournié i Paris 2011, Draaijer i Slaterus 2012, C. Cederroth, inf. niepubl.). Jest to zgodne z prawidłowością, że do hybrydyzacji międzygatunkowej dochodzi najczęściej wtedy, gdy jeden z gatunków występuje na danym terenie bardzo nielicznie (przegląd w Randler 2002). Tę tendencję tłumaczy hipoteza, która rosnące prawdopodobieństwo hybrydyzacji wiąże z trudnością odnalezienia innych przedstawicieli własnego gatunku (Randler 2002, McCarthy 2006). Spodziewać się można, że zjawisko to będzie szczególnie nasilone na skraju obszaru regularnego występowania, jak również na nowo zasiedlanych terenach poza granicami stałego arealu. Wobec niedawnego i nielicznego zasiedlenia Śląska przez pliszkę cytrynową, lęgi mieszane na polach irygacyjnych dobrze wpisują się w ten schemat.

W kontekście opisanych lęgów mieszanych interesujące wydają się być obserwacje samców pliszki cytrynowej na polach irygacyjnych w latach wcześniejszych. Zarówno stwierdzenia stacjonarnych samców cytowane powyżej, jak i obserwacja samca przeganiającego się z pliszkami żółtymi w roku poprzedzającym pierwszy lęg (02 i 07.05.2010, A. i S. Rusieccy), mogły wiązać się z nie wykrytymi przypadkami lęgów międzygatunkowych. Typowe hybrydy *Motacilla citreola* x *flava* są dosyć łatwo zauważalne w terenie ze względu na fenotyp pośredni wobec reprezentowanego przez rodziców (Shirihai 1990, Randler 2004). Ponieważ hybrydy te często notowane były w niedalekiej odległości od miejsc lęgów mieszanych (Mikkola 1994, Lehto 1990, Lilleht 1999, Pirinen 2009, Ottenby Fågelstation), w najbliższych sezonach warto zwrócić szczególną uwagę na nietypowe pliszki obserwowane w Dolinie Odry i Widawy, a w szczególności na wrocławskich polach irygacyjnych.

Literatura

- Alström P., Mild K. 2003. Pipits and wagtails of Europe, Asia and North America. Identification and systematics. Helm, London.
- Deutsche Seltenheitenkommission 2002. Seltene Vogelarten in Deutschland 1998. *Limicola* 16: 113–184.
- Draaijer L., Slaterus R. 2012. Gemengd broedgeval van Citroenkwikstaart en Gele Kwikstaart bij Zeewolde in 2011. *Dutch Birding* 34(2): 85–91.
- Hampe A, Heinicke T., Helbig A. J. 1996. Erste Brut der Zitronenstelze *Motacilla citreola* in Deutschland. *Limicola* 10: 311–316.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2000a. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1998. *Notatki orn.* 41: 29–54.

- Komisja Faunistyczna SO PZTool. 2000b. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. *Notatki orn.* 41: 293–315.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. *Notatki orn.* 46: 157–178.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. *Notatki orn.* 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Notatki orn.* 50: 111–142.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis pol.* 51: 117–148.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. *Ornis pol.* 52: 117–149.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. *Ornis pol.* 53: 105–140.
- Laur-Fournié O., Paris O. 2011. Premier cas de nidification d'une Bergeronnette citrine *Motacilla citreola* en France. *Ornithos* 18(2): 136–138.
- Lehto H. 1990. Possible hybrid between Yellow and Citrine Wagtails in Finland in May 1990. *Dutch Birding* 12: 248.
- Lilleleht V. 1999. Linnuharuldused Eestis 1990–1997. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne. *Hirundo* 12(2): 51–102.
- McCarthy E. M. 2006. Handbook of avian hybrids of the world. Oxford University Press, Oxford.
- Meissner W., Skakuj M. 1997. Pierwsze lęgi pliszki cytrynowej *Motacilla citreola* w Polsce oraz zmiany zasięgu arealu lęgowego tego gatunku w Europie. *Notatki orn.* 38: 51–60.
- Mikkola K. 1984. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1983 harvinaisuushavainnot. *Lintumies* 19: 154–167.
- Pirinen P. 2009. Tringan harvinaisuuskatsaus 2007. *Tringa* 36: 32–46.
- Randler Ch. 2002. Avian hybridization, mixed pairing and female choice. *Animal Behav.* 63: 103–119.
- Randler Ch. 2004. Frequency of bird hybrids: does detectability make all the difference? *J. Orn.* 145: 123–128.
- Shirihai H. 1990. Possible hybrids between Yellow and Citrine Wagtail in Israel. *Dutch Birding* 12: 18–19.
- Ściborska M. 2004. Breeding biology of the citrine wagtail (*Motacilla citreola*) in the Gdańsk region (N Poland). *J. Orn.* 145: 41–47.
- Wojciechowski A. 1998. Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola* nowy gatunek lęgowy w awifaunie Śląska. *Ptaki Śląska* 12: 155–156.

**Pierwsze współczesne stwierdzenie nagórника
Monticola saxatilis w polskiej części Karkonoszy**

The first contemporary record of Rock Thrush *Monticola saxatilis*
in Polish part of the Giant Mountains (Western Sudetes)

Karolina Dobrowolska-Martini

Karkonoski Park Narodowy, ul. Chałubińskiego 23, 58-570 Jelenia Góra
e-mail: karolina@kpnmb.pl

Abstract. On 19.05.2012 a male of a Rock Thrush *Monticola saxatilis* in a breeding plumage was recorded in the Śnieżne Kotły (the Schnee gruben) area in the Polish part of the Giant Mountains (Polish: Karkonosze; Western Sudetes). The individual was presumably a migrating bird. This observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission. Since the only data on encounters of the Rock Thrush in these region are